

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kазus młodzieży migracyjnej. [w:]
Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.)
Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89

Dr Joanna Kozielska

Zakład Poradnictwa Społecznego

Wydział Studiów Edukacyjnych

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kазus młodzieży migracyjnej.

ABSTRACT:

The undertaken verifications of Polish foreign migration phenomenon lacks reflection on the biographical experience of young Polish post-accession emigrants, their judgments and opinions. This publication is targeted, therefore, towards research on migration prospects of micro entity. These, in turn, predispose migrants to aid them, by multi-faceted support - both formal and informal. The proposed approach should inspire you to reflect on the quality of the trajectory of migration biography by blending into the mainstream of humanist discourse on temporal multidimensionality of human life, condemned to permanent search of a place in life (for living, working, fulfilling family functions) in constant reconstruction of anew global reality. Postmodern migration support network and its new quality in the form of the blogosphere - as "an immediate panacea for all ailments of migration" is another of the discussed issue. The whole has been enriched by comments stemming from recent studies that describe the trends characterizing contemporary after the accession Polish emigration

Key words/ Słowa kluczowe

European migration/ Europejskie migracje
Transnational social support/ Transnacyjne wsparcie społeczne
Post-accession emigrants/ Poakcesyjni emigranci
European Union/ Unia Europejska

Wstęp.

Struktura racji migracyjnego działania¹.

W odpowiedzi na polską akcesję w struktury Unii Europejskiej, migracje zaczęły charakteryzować się nową jakością. Migracja jest aktualnie migracją płynną, transmigracją (Okólski, 2009) którą Jończy (2007) nazywa migracją zawieszoną, charakteryzuje się masowością, „superróżnorodnością” „plastycznością” i „trwałą tymczasowością”, które to cechy stają się cechami obiektywnymi i coraz bardziej uniwersalnymi znamionami migracji w zglobalizowanym świecie ludzkich wędrówek (Okólski, 2009).

„Pokusie poakcesyjnego emigrowania” (Klaczyński, 2007) ulegają ludzie młodzi, mobilni, wchodzący dopiero w dorosłe życie, będący w wieku największej mobilności zawodowej. Emigrant z Polski jest osobą, która (przed wyjazdem) nie wstąpiła jeszcze w związek małżeński, często nie posiada też dzieci (sytuacja ta często ulega zmianie w trakcie i po emigracji) (Kozielska, 2013). Nie oznacza to jednak że młodzi są na emigracji samotni, jak wynika bowiem z przeprowadzonych badań, otaczają się oni znajomymi, przyjaciółmi i członkami rodziny. Polacy na emigracji zdają się „obudowywać polskość” (Górniak, 2007 za: Kawczyńska Butrym 2009;). Młodzi emigranci mogą także liczyć na ciepłe słowa i wyrazy wsparcia ze strony rodziny przebywającej w Polsce. W zdecydowanej większości przypadków są osobami dobrze wykształconymi, które posiadają specjalistyczne kwalifikacje zawodowe, potwierdzone ukończeniem zasadniczej szkoły zawodowej lub dyplomem wyższej uczelni. Struktura wykształcenia emigrantów wskazuje na swoistą dychotomię w tym zakresie (Kaczmarczyk, Okólski, 2005). Migranci stanowiący próbę badawczą wyjeżdżali zazwyczaj ze średniej wielkości miast oraz obszarów wiejskich, w których nie widzieli szans dla siebie ze względu na wysoką stopę bezrobocia i niski wskaźnik zatrudnienia (Wiśniewski, 2006, s. 22).

Młody polski emigrant pracował w Polsce jednak uzyskiwane wynagrodzenie nie spełniało jego oczekiwań, praca także nie należała do satysfakcjonujących. Nie

¹ Relacjonowanie wyniku badań są efektem realizowanego w ramach grantu promotorskiego w latach 2008 - 2012 (Narodowe Centrum Nauki w Krakowie - NN 106 348 140 (kierownik grantu - prof. dr hab. Magdalena Piorunek) projektu badawczego pod tytułem: Emigracja zarobkowa i powrót do kraju w doświadczeniach współczesnych Polaków. Studium socjopedagogiczne, którego wyniki opublikowano w książce: Kozielska J., (2014) Poakcesyjne migracje zarobkowe. Kontekst teoretyczno-empiryczny. Wsparcie społeczne. Wydawnictwo Naukowe UAM; Próba badawcza w analizie ilościowej liczyła 174 osoby, były to osoby, które spędziły na emigracji nie krócej niż rok, a w Polsce od momentu powrotu do momentu badania, przebywały co najmniej 6 miesięcy. Próba miała charakter celowy. Grupę docelową stanowili emigranci powrotni, którzy na emigrację udali się w okresie okołookcesyjnym, a na kraj emigracji wybrali państwo europejskie, a nie „tradycyjny” kraj migracji jak Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Uzupełnieniem badań o charakterze ilościowym stała się wywodząca się z metod hermeneutycznych – jakościowa analiza tekstów – którymi uczyniono internetowe fora (tworzone przez oraz dla emigrantów – zarówno tych, którzy jeszcze przebywają za granicą, jaki i tych, którzy planują lub już wrócili do Polski) i blogi – zawierające fragmenty biografii emigrantów

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kазus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89

mogąc znaleźć dającej satysfakcję i zapewniającej poczucie socjalnego bezpieczeństwa pracy, udał się na swoją własną „Zieloną Wyspę” w poszukiwaniu lepszej przyszłości.

Ponizsza wypowiedź zawiera esencję dotyczącą przyczyn i okoliczności polskiej emigracji zarobkowej XXI wieku:

Wyjeżdżam! - krzyknąłem do mamy, wracając ze spotkania z kumplami. Zdziwienie, setki pytań, na które sam nie znałem odpowiedzi, bo jeszcze kilka godzin wcześniej nie myślałem o opuszczeniu rodzinnego miasta, a co dopiero kraju...

Decyzja zapadła spontanicznie... Byłem 27-letnim chłopakiem, co z tego, że zdrowym, pracowitym, ale tak jak moi kumple bezrobotnym. Szukałem, dzwoniłem, wysyłałem CV, ale praca za 600 złotych miesięcznie trochę albo raczej bardzo odpychała. I tak padło hasło:

- Jedziemy do Glasgow!

A gdzie to jest? - pomyślałem.

Kumpel wyczytał, że jest tam dużo ofert pracy dla Polaków, przez Internet rozejrzał się za mieszkaniem i szukał towarzyszy do emigracji. Zgodziłem się, a co miałem lepszego do roboty? Ile można siedzieć w dornu i czekać na ofertę pracy, która pozwoli na normalne życie? Nie znałem angielskiego, nigdy nie pracowałem za granicą... Hmmmm, ja tak w ogóle to nigdy nie leciałem samolotem, ale nie byłem sam. 12 kwietnia 2006 r. wraz z moimi trzema kumplami ruszyliśmy na Wyspy zbić fortunę”. (Derengiewicz, 2011)

Wskazany fragment wypowiedzi emigranta obrazuje cechy nowej emigracji z Polski, której domeną, jest jak wspomniano młodość. Kolejną cechą poakcesyjnej migracji jest jej dostępność, egalitarność. Przekraczanie granic w Unii Europejskiej nie jest dla jej obywateli trudnością, zarówno w formalnym jak i technicznym (samoloty, kolej) aspekcie tego słowa. Poakcesyjna sytuacja prawna państw członkowskich, w zdecydowanej większości przypadków, nie wymaga już pozwoleń na pobyt i pracę, a dzięki polityce „otwartego nieba” i tanich linii lotniczych europejskie rynki pracy zdają się być w zasięgu ręki. Zacytowana relacja znamionuje też istnienie sieci migracyjnego wsparcia, których Internet jest mocnym elementem. Zapowiada także istnienie typowo imigranckiego sektora zatrudnienia „*jest tam dużo ofert pracy dla Polaków*”. Poakcesyjna emigracja nie jest aktem ostatecznym, nieodwracalnym - za sprawą chociażby „fast car” (Melosik, 2003) który jest symbolem kurczącego się świata, a jego dzisiejszą egzemplifikację stanowią samoloty i oferowane przez duże koncerny lotnicze, w ramach polityki otwartego nieba, tanie linie lotnicze. „Natychmiastowość” w omawianej postaci, powoduje, iż migracje zagraniczne dziś charakteryzuje cecha, różniąca je od migracji sprzed lat. Migracje nie są bowiem w XXI wieku aktem, jak wspomniano, ostatecznym, gdyż dzięki „produktom” kultury i

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kazus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89
samym jej cechom, za sprawą Internetu, telefonu komórkowego możemy 'natychmiast' połączyć się z domem rodzinnym kiedy tylko chcemy, a samolot w razie nieznośnej tęsknoty spowoduje, iż po 2,5h lotu z Anglii znajdziemy się w Polsce.

Powodem nowej emigracji nie jest absolutny brak pracy, respondenci w zdecydowanej większości przypadków pracowali przed wyjazdem. Często deklarowaną przyczyną był natomiast niski zarobek, który młodzi, dobrze wykształceni pracownicy traktowali jako „odpychający”. Emigracja respondentów to zdecydowanie nie przypadek. Za główny cel migracji i czynnik do niej skłaniający uznać należy, w przypadku opisywanej próby badawczej, motywy ekonomiczne, wyrażające się chęcią znalezienia pracy za granicą, co jest bezpośrednio związane z niezadowalającą wysokością zarobków w Polsce i nadzieją na doświadczenie godnego życia w kraju przyjmującym. (Status finansowy zmieniał się porównując okres początkowy i końcowy. Okres przed emigracją był epizodem najtrudniejszym pod względem ekonomicznym). Deklarowany, przez młodych, brak perspektyw życiowych w zestawieniu z przyciągającym czynnikiem - jakim często są namowy znajomych (i roztaczana przez nich wizja zagranicznego dobrobytu) przebywających już za granicą, a teraz gotowych zaprosić do siebie innych i pomóc im w pierwszych dniach pobytu - to istotne elementy migracyjnych decyzji. Do znaczących 'push factors' uznać zatem należy niskie zarobki, brak perspektyw życiowych i zawodowych, faktorami przyciągającymi jest domniemana za granicą lepsza jakość życia i chęć jego doświadczenia, a także znaleziona już (za pomocą istniejących za granicą sieci wsparcia) praca. A wszystko to scalone poczuciem relatywnej deprivacji będącej wynikiem porównania sytuacji swojej – w Polsce (i uznania jej jako gorszej) do sytuacji ekonomicznej czy szerzej - życiowej znajomych i rodziny już na emigracji przebywających. W oparciu o opisane w I części opracowania teorie migracji, stwierdzić należy, iż poakcesyjne motywy migrowania wymykają się jednej konkretnej teorii opisującej ich przyczyny. Poakcesyjne migracje są zjawiskiem bardzo złożonym. Podjęcie decyzji jest wynikiem jednostkowych, indywidualnych kalkulacji strat i zysków, będących potencjalnym wynikiem przemieszczenia. „Celem emigracji jest osiągnięcie maksymalnej produktywności pracy, zatem przez zysk rozumie się różnicę produktywności w miejscu nowego i poprzedniego pobytu” (Janicki, 2007, s. 288). Teoria sieci migracyjnych, którą także należy uwzględnić, zakłada, iż najbardziej znamienity wpływ na podjęcie decyzji o migracji mają

powiązania interpersonalne, pomiędzy byłymi migrantami, a przyszłymi migrantami. Teoria skumulowanej przyczynowości zaś określa, że kolejne fale migracji wynikają bezpośrednio z poprzednich - co zdają się potwierdzać respondenci - deklarując mnogość migracyjnych doświadczeń (Janicki, 2007, s. 294; Szaban, 2009, s.19-22). Teoria przeszkód pośrednich, zwana również hipotezą czynników wypychających i przyciągających Evertta Lee (Szaban, 2009, s.21) jest najpełniej obrazującą współczesne migracje teorią, gdyż zawiera elementy wielu teorii migracji. Autor teorii dokonuje bardzo szczegółowej analizy zagadnienia i wyróżnia cztery dominujące determinanty migracji. Pierwsze są związane z miejscem pochodzenia (respondenci wskazują, iż pochodzą z niewielkich miast o wysokiej stopie bezrobocia), drugie dotyczą miejsca przeznaczenia (domniemana lepsza jakość życia, rodząca się pod wpływem opowieści rodziny i znajomych na emigracji przebywających), kolejne to „przeszkody pośrednie”(czyli okoliczności utrudniające migracje w danym kierunku –np. brak sieci wsparcia w kraju przyjmującym) jako ostatnie natomiast autor wymienia czynniki osobiste (w przypadku respondentów przejawiające się: przejściem odpowiedzialności za swoje życie osobiste i zawodowe, determinacją, mobilnością).

O ile motywy skłaniające do wyjazdu mają zazwyczaj ekonomiczny charakter, to czynniki, którymi kierowali się respondenci w przypadku podejmowania decyzji o powrocie do Polski, dotyczyły na pierwszym miejscu sfery emocjonalnej, sentymentalnej. To tęsknota i chęć dołączenia do rodziny i przyjaciół mieszkających w kraju ojczystym stała się głównym powodem podjęcia decyzji o powrocie doń. Kolejnym sygnalizowanym aspektem, był fakt, iż zakładany jeszcze przed wyjazdem czas na emigracji dobiegł końca lub zrealizowano (często ekonomiczny) cel emigracji, wyrażający się na przykład kupnem nieruchomości w Polsce. Respondenci deklarowali także, że w Polsce chcą wychowywać dzieci (70%). Blisko 30% ankietowanych określiło, iż jednym z powodów był zamiar rozpoczęcia w Polsce własnej działalności gospodarczej. Co istotne - respondenci postanowili wrócić – mimo, iż jak sami zaznaczają sytuacja gospodarcza w Polsce nie uległa poprawie i spodziewali się ogromnych trudności ze znalezieniem pracy w kraju. Emigranci stanowiący próbę badawczą to zdecydowanie nie reemigranci powodowani zagraniczną porażką. Wracają mimo, iż nie mieli trudności z zarobieniem oczekiwanych - z zagranicznej pracy- pieniędzy i utrzymania

stanowiska pracy. Migranci z prezentowanej próby badawczej to reemigranci kosmopolityczni, którzy w Polsce planują pomnażać zdobyty za granicą kapitał (także pozaekonomiczny), rzadziej taktyczni- którzy uświadomili sobie, iż z powodu swojego pochodzenia sukcesu za granicą nie odniosą (częściej jest to bowiem wynik świadomości braku kompetencji językowych). Wskazane przykłady obrazują rodzaj powrotu, który w przypadku prezentowanej próby badawczej, nie jest wynikiem porażki. Strategią powrotną jest w przypadku omawianej grupy strategia kapitału społecznego gdy „reemigranci uruchamiając siatkę powiązań w kraju (...)” pragną jak najszybciej optymalnie zafunkcjonować w Polsce (Weinar, 2002, s.70). Mimo trudności i sygnalizowanych problemów respondenci z prezentowanej próby badawczej zdecydowali się w kraju zostać. Zapytani o to co sprawia, iż podtrzymują swoją decyzję, najczęściej za powód uznawali rodzinę przebywającą w Polsce i ogólnie korzystną ocenę sytuacji rodzinnej, a przede wszystkim chęć doświadczenia godnego życia w Polsce. Ponownie zatem mamy do czynienia z czynnikami sentymentalnymi, to one dominują, stanowiąc czynniki podtrzymujące decyzję o powrocie. Co interesujące, pojawia się tu czynnik przyciągający (do Polski) wyrażany jako chęć doświadczenia godnego życia w kraju. Wcześniej ten sam czynnik w odniesieniu do kraju emigracji stanowił czynnik przyciągający do jednego z krajów UE. Sądzę, iż w przypadku postulowanego godnego życia za granicą respondenci mieli na myśli jego wymiar ekonomiczny, w przypadku Polski chodzi raczej o aspekt rodzinny czy związany z zatrudnieniem na bardziej eksponowanym, w porównaniu do imigranckiego zatrudnienia, stanowisku. Młodzi emigranci powrotni, skłaniają się do pozostania w Polsce pomimo, iż zgodnie z ich deklaracjami nie brak im pomysłów gdzie jechać, nie brak wiary, że potrafią żyć i sprawnie funkcjonować w obcym kraju, nie obawiają się, iż za granicą sobie nie poradzą, nie znajdują pracy, nie podoleją językowo. Jak się okazuje, to wcale nie lęk przed ciężką fizyczną pracą powoduje, że podtrzymują decyzje o pozostaniu w kraju.

Problemy migrantów w kraju przyjmującym i sposoby radzenia sobie z nimi.

Proces adaptacji do nowego środowiska to proces złożony, to rezultat „całościowego lub fragmentarycznego przystosowania się jednostki lub grupy do życia w innej kulturze i kontaktów z jej reprezentantami” (Boski, 2010a s.245). Polegający na wypracowaniu takich wzorów funkcjonowania, które ułatwiają i

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kazus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89
wspomagają kontakty z nowym otoczeniem społecznym, a minimalizowaniu tych, które zachowania te utrudniają lub uniemożliwiają.

Zdecydowanie dużym problemem, z którym przyszło się zmierzyć imigrantom z Polski w obcych krajach była dla respondentów tęsknota za bliskimi, którzy przebywali w kraju. Duży dyskomfort powodowany był także początkowymi trudnościami, związanymi z zorganizowaniem sobie życia w obcym kraju – znalezieniem pracy, mieszkania, załatwieniem formalności (zwłaszcza, iż wskazane obszary wymagały posługiwania się językiem obcym). Odmienny klimat oraz jedzenie to kolejne czynniki, które respondenci określali jako utrudniające zaadoptowanie się do nowych warunków. Jak pokazują liczne weryfikacje empiryczne młodzi Polacy mieszkający i pracujący poza granicami kraju, dobrze sobie radzą w obliczu zagranicznej codzienności. Być może jest to spowodowane tym, iż „przećwiczyli” sobie „życie” w odmiennych warunkach (choćaby) kulturowych oglądając popularne amerykańskie i zagraniczne produkcje filmowe, słuchając muzyki, czy grając w gry komputerowe, lub za sprawą Internetu „klikając” zwiedzali Dublin i Londyn. Skoro Polska przyjęła tak wiele amerykańskich zachowań, tradycji, wzorów kulturowych, to także w Londynie, Dublinie, Berlinie i innych popularnych, docelowych miastach migracyjnych podróży, odnajdziemy ich elementy. Młody Polak zmieniając miejsce zamieszkania, przemieszcza się w sensie geograficznym, w sensie kulturowym znajduje się jednak wśród podobnych sobie („globalnych nastolatków”), słuchających tej samej muzyki, oglądających te same produkcje, młodych ludzi, których „niezależnie od kraju i kontynentu łączy podobna tożsamość i styl życia” (Melosik, 2003, s.85). Młodzi polscy migranci, których celem jest często wyłącznie materialny sukces, wpisują się w koncepcję opisywaną przez Z. Melosika jako „kult sukcesu” (przymus sukcesu), którego kryterium jest stan konta w banku, sygnowane ubrania oraz marka samochodu. Różnice kulturowe jak wspomniano, nie stanowiły dla młodych Polaków zaskoczenia i trudności, co cenne gdyż „różnice kulturowe mogą stanowić barierę procesu integracji w kraju przyjmującym. Bywa ona tym większa, im większe są rozbieżności między standardami kulturowymi przybyszów a standardami stałych mieszkańców większości krajów europejskich” (Kawczyńska-Butrym, 2009, s.81). Sygnalizowane przez respondentów dostrzegane różnice kulturowe nie były związane z ważnymi sprawami życiowymi, dotyczyły raczej

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kазus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89
innych sposobów zachowań lub innych znaczeń, jakie są im nadawane (np. sposób przywitania się, spędzanie świąt itd.).

„Cyber-rodzina” sieć migracyjnego wsparcia

Sieć społeczną można definiować jako „sieć powiązań między jednostkami lub grupami, które łączą więzy pokrewieństwa, podobne funkcje i status społeczny, a także bliskość geograficzna lub kulturowa. Sieci społeczne tworzą osoby/grupy połączone takimi więzami, a także instytucje i organizacje posiadające wspólne cele". Sieci społeczne obejmują cały świat społeczny, umożliwiając tworzenie się sieci wsparcia społecznego. Sieci wsparcia, wg. Grotowskiej – Leder i Warzywody-Kruszyńskiej to „układ kontaktów pomocowych, a także interaktywny proces transferowania pomocy od uczestników sieci” Autorki wymieniają typologie wsparcia:

- strukturalne – gdy rozpatrywać źródła wsparcia i relacji społecznych, w ramach których świadczone jest wsparcie; źródła, źródła te obejmują: zasoby nieformalne, na przykład rodzinne i pozarodzinne – środowisko sąsiedzkie, przyjacielskie, koleżeńskie, pracownicze) oraz struktury formalne (instytucje prywatne i publiczne oraz związane z nimi osoby bardziej lub mniej profesjonalnie przygotowane do pełnienia funkcji pomocowych i świadczenia wsparcia);
- rozważając kwestie kierunku udzielanej pomocy wymienić należy wsparcie świadczone i wsparcie otrzymywane oraz wsparcie symetryczne (odwzajemniane) i jednokierunkowe (nieodwzajemniane);
- funkcjonalne – gdy rozpatrywany jest zakres, treść, przedmiot - inaczej rodzaj pomocy, którą może być pomoc materialna (finansowa, rzeczowa lub w formie usług), wsparcie instrumentalne, informacyjne, emocjonalne czy duchowe;
- temporalne – gdy analizujemy wsparcie potencjalne, inaczej przewidywane, projektowane (perspektywa przyszłości, zamierzone działania), oraz wsparcie rzeczywiste, tzn. rzeczywiście mające miejsce (przeszłość i teraźniejszość).

Terminem „wsparcie społeczne" określa się zasoby dostarczane człowiekowi poprzez interakcje z innymi ludźmi. Mówiąc o wsparciu społecznym, mówimy o tych zasobach, które pochodzą od ludzi znajdujących się w otoczeniu człowieka, i które znajdują się w jego zasięgu, a także z których to zasobów korzysta on przede wszystkim w sytuacjach trudnych. Co jest jednak warte podkreślenia, jakkolwiek

wspomniane zasoby ujawniają się głównie w sytuacji trudnej, istnieją niezależnie od niej. Istota wsparcia społecznego zawiera się zatem w przekazywaniu między jednostkami pewnych zasobów i odnosi się do treści wymiany społecznej podjętej w toku interakcji międzyludzkiej. W zależności od tego, jakiego rodzaju zasoby otrzymuje biorca wsparcia, rozróżnia się różne rodzaje tego wsparcia. Najogólniejszą, a zarazem najczęściej przywoływaną klasyfikacją rodzajów wsparcia społecznego jest klasyfikacja zaproponowana przez G. W. Shafera i A. S. Lazarusa. Autorzy wyróżniają:

- wsparcie emocjonalne,
- wsparcie informacyjne (poznawcze),
- wsparcie rzeczowe (materialne).

Udzielanie wsparcia emocjonalnego – dotyczy „zaspokojenia potrzeb psychicznych osoby potrzebującej: podtrzymywaniem jej na duchu, uspokajaniem, podwyższaniem poczucia własnej wartości, okazywaniem troski, stwarzaniem poczucia bezpieczeństwa i emocjonalnej bliskości. Chodzi tutaj o umocnienie osoby, która znajduje się w trudnym położeniu, w przekonaniu, że nie jest sama ze swoim problemem i umożliwienie jej wyrzucenia z siebie negatywnych emocji. Działania intuicyjne typowe dla osób nieprofesjonalnie udzielających wsparcia emocjonalnego w przypadku osób zawodowo zajmujących się pomaganiem są niewystarczające, dlatego też warsztat pracownika socjalnego powinien obejmować różnorodne techniki wsparcia (np. zawieranie kontraktów w relacji wsparcia emocjonalnego)”

Udzielanie wsparcia informacyjnego — „ten rodzaj wsparcia bywa określany również jako wsparcie poznawcze. Jest ono związane z udzielaniem osobie potrzebującej informacji o przeżywanych przez nią trudnościach, jej sytuacji życiowej oraz, co wydaje się szczególnie wartościowe - informacji zwrotnych na temat skuteczności podjętych przez nią działań. Wsparcie poznawcze może przybierać postać nauki nowych umiejętności, wysłuchania czy dzielenia się swoimi doświadczeniami. Jest naceLOWANE przede wszystkim na umożliwienie jednostce zrozumienia swej sytuacji, jej przyczyn oraz dokonanie atrybucji sprawstwa”

Udzielanie wsparcia rzeczowego (inaczej: materialnego) „jest to najbardziej namacalny rodzaj wsparcia, gdyż dotyczy udzielania pomocy rzeczowej (przekazanie konkretnych dóbr np. sprzętu rehabilitacyjnego), materialnej i finansowej, jak

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kazus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89
również wykonywania działań, które w sposób bezpośredni powodują polepszenie dobrostanu jednostki (...).”

Wsparcie społeczne uznane zostało za bufor dla negatywnych skutków stresu życiowego i krytycznych, traumatycznych czy po prostu trudnych wydarzeń bezpośrednio obciążających zarówno jednostkę, jak również jej otoczenie, stąd ogromne jego znaczenie w przebiegu migracji. Autorka dodaje, iż istota wsparcia jest bezinteresowność i oddanie.

Istnienie sieci migracyjnych wpływa istotnie na migracje obniżając ich koszty, łagodząc ryzyko towarzyszące międzynarodowym przemieszczeniom oraz zwiększając korzyści z wspomnianych przemieszczeń. Badana w omawianym zakresie wskazują, iż istnienie sieci migracyjnego wsparcia powoduje wzrost częstotliwości migracji członków konkretnej grupy, zatem można założyć, iż świadomość obecności osób, które w miejscu docelowej migracji udzielą pomocy i wsparcia, przyczynia się do podjęcia decyzji o wyjeździe .

Emigracja poakcesyjna, zyskała miano emigracji trzeciej generacji, ponieważ jest emigracją przede wszystkim ludzi młodych. Tradycyjne sieci wsparcia, stanowiące nieocenioną pomoc dla migrantów, dziś przenoszą się ze świata realnego w świat wirtualny, który stał się niejako „naturalnym środowiskiem” młodego pokolenia. Wobec tego przemieszczenia, niegdysiejsze sieci wsparcia - silnie umiejscowione w konkretnych kategoriach czasowych i przestrzennych, dziś charakteryzują się nową jakością. Definicje mówiące, iż istotną cechą jest (w procesie wsparcia) bliskość geograficzna, w dobie rozwoju komunikacji i informatycznych technologii tracą na znaczeniu. ‘Sieci wsparcia w Sieci’ nie uznają bowiem barier terytorialnych, (pomoc, wsparcie mogą świadczyć osoby zamieszkujące inne państwo, kontynent), a serwowana pomoc ma znamiona pomocy typu instant (na post, e-mail zamieszczony w Internecie odpowiada się dużo szybciej, niż miałyby to miejsce w przypadku np. tradycyjnego listu) dodatkowo spełnia kryteria transnacionalności.

Sieci migracyjnego wsparcia rozpatrywane są przez wielu badaczy jako potężny kapitał i czynnik skłaniający do wyjazdu. Określenie sieci powiązań migracyjnych pojawiło się w konkluzji badań D. Massey’a przeprowadzonych wraz z zespołem w roku 1987. Thomas i Znaniecki (1976) definiują je jako „zbiór

powiązań interpersonalnych, które łączą migrantów, byłych migrantów, nie migrantów w kraju pochodzenia i w krajach docelowych, za pomocą więzi społecznych.” Sieci te zmieniając miejsce występowania (ze świata realnego w świat wirtualny) powodują, iż migracja staje się możliwa dla każdego, jest sprawą dostępną na wyciągnięcie ręki, kwestią powszechną (niezależnie od tego czy np. w jego rodzinie i najbliższym otoczeniu zaistniał czynnik migracyjny- pewna skłonność do wyjazdu- poprzedzona bezpośrednią obserwacją i doświadczaniem wyjazdów bliskich). Ten cenny kapitał, będący dla emigrantów wsparciem to „suma rzeczywistych lub potencjalnych zasobów związanych z posiadaniem trwałej sieci bardziej lub mniej zinstytucjonalizowanych związków opartych na wzajemnej znajomości lub uznaniu (...) z członkostwem w grupie, która udziela każdemu ze swoich członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw, wiarygodności która daje im dostęp do kredytu w najszerszym sensie tego słowa”.

W dobie emigracyjnych wyjazdów, które swój szczyt osiągnęły w momencie polskiej akcesji w struktury Zintegrowanej Europy - dzięki urzeczywistnieniu zasady swobodnego przepływu pracowników w ramach państw Unii Europejskiej - blogosfera stała się swego rodzaju medium dla emigrantów i na co wskazuje treściowa analiza jej zawartości, „miejscem” świadczenia wsparcia. Globalizacja, z jednej strony, wymusza zmiany, mobilność, wymaga adaptacji, z drugiej zaś daje szereg „narzędzi”, które pozwalają nam w niej optymalnie funkcjonować. Dzięki Internetowi, tanim rozmowom telefonicznym oraz przystępnym cenom biletów lotniczych wyjeżdżający nie tracą kontaktu z krajem pochodzenia, a podczas emigracji, za sprawą tego znaczącego dziś medium jakim jest Internet, tworzą sieci wsparcia społecznego.

Największym wsparciem dla respondentów byli na emigracji, jak deklarują badani - rodzina i przyjaciele, przebywający w Polsce - w dobie Internetu i telefonii komórkowej deklaracje te nie powinny budzić zdziwienia. To dzięki zdobyczom techniki migranci mogą pozostawać w nieustannym kontakcie z krewnymi z Polski. Poproszeni o wskazanie najczęściej wykorzystywanych form kontaktu z rodziną (w 88% przypadków) wskazują na telefon komórkowy (akcentując jego niezastąpioną rolę, wyrażającą się tym, że można z niego skorzystać o każdej porze i w każdym miejscu), kolejnym sposobem komunikacji jest wykorzystywanie Internetu i komunikatorów typu Skype, GaduGadu, czy wysyłanie e-maili (70%). Młodzi

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kазus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89

migranci niezbyt często wysyłają listy (10%) znacznie częściej, bo co 3 z nich za formę kontaktu obiera, obok wyżej wspomnianych, wyjazdy i osobiste odwiedziny w kraju pochodzenia. Migranci szacują, iż z rodziną i znajomymi rozmawiali bardzo często w zasadzie codziennie, a w grupie ankietowanych nie było osoby, która stwierdziłaby, że w ogóle nie utrzymywała kontaktu ze znajomymi i rodziną przebywającymi w Polsce. Osobiste odwiedziny w kraju to jedna z częściej wybieranych form utrzymywania kontaktu. (Co zdaje się być przeciwstawne tezom dotyczącym wręcz „biedowania” i bardzo oszczędnego życia młodych Polaków na emigracji)². Respondenci w zdecydowanej większości przypadków, bo co drugi z nich, deklarowali, iż do Polski wracali tak często jak to tylko było możliwe, w każde święta a nawet wolne weekendy czy podczas urlopów. Co kreśli kolejną cechę migracji poakcesyjnej - jej elastyczność i fakt, że nie jest ostateczna, a po pierwszym wyjeździe następują kolejne. Stanowi to o kolejnej cesze nowej emigracji – jej transnarodowym wymiarze - Emigrant współczesny jest bowiem niejako automatycznie emigrantem transnarodowym, o ile „utrzymuje liczne, a przede wszystkim stałe kontakty, przekraczające granice państw narodowych i konstruuje swoją tożsamość w odniesieniu do więcej niż jednego państwa narodowego” (Niedzwiedzki, 2010 s, 56).

Młodzi polscy emigranci korzystali także ze wsparcia, które mają w rodzinie i znajomych, z którymi dzielili emigracyjny los na obczyźnie. Mimo wielu polonijnych organizacji, duszpasterstwa itd. działających aktywnie za granicą młodzi respondenci nie wymieniają ich jako istotnych, biorąc pod uwagę wsparcie społeczne. Emigranci z omawianej próby badawczej, w ogóle nie korzystali także z oferty poradni psychologicznych (np. Polish Psychologists Association działający w Londynie i innych miastach Wielkiej Brytanii; Psychological Center działającego w Dublinie w Irlandii itp. funkcjonujących w całej Europie). Ich miejsce, jako ważnego elementu wsparcia społecznego zajęła w XXI wieku, migracyjna blogosfera. Tradycyjne sieci wsparcia, stanowiące nieocenioną pomoc dla migrantów, dziś przenoszą się ze świata realnego -w świat wirtualny. Wobec owego przemieszczenia, niegdysiejsze sieci wsparcia - silnie umiejscowione w konkretnych kategoriach czasowych i przestrzennych, dziś charakteryzują się nową jakością, nie uznają barier terytorialnych (pomoc, wsparcie mogą świadczyć osoby zamieszkujące inne

² Tam biedują, tutaj szpanują „Pracują często po kilkanaście godzin, mieszkają w fatalnych warunkach, oszczędzają na wszystkim, włącznie z jedzeniem, byle tylko przywieźć do kraju jak najwięcej gotówki” (<http://m.onet.pl/biznes/4967080,detal.html>)

Kozielska Joanna, Migracyjna sieć rodzinnego wsparcia. Kazus młodzieży migracyjnej. [w:] Transformacja i jej implikacje dla współczesnej rodziny. A. Regulska, U. Dudziak (red.) Pułtusk-Warszawa 2015, ISBN 978-83-7549-237-8, pp. 71-89

państwo, kontynent), a serwowana pomoc ma znamiona pomocy typu instant (na posta, e-maila zamieszczonego w Internecie odpowiada się dużo szybciej, niż miałyby to miejsce w przypadku np. tradycyjnego listu).

BIBLIOGRAFIA:

- Boski P. (2010a) *Kulturowe ramy zachowań społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej*. SWPS Warszawa
- Derengiewicz (2011)(w) *Wyfrunęli. Nowa emigracja o sobie*. red. W. Czartoryska, Oficyna wydawnicza „Stopka”. Łomża 2011
- Jończy, R., (2007) *Migracje zarobkowe z województwa opolskiego. Przyczyny i charakterystyka pracy za granicą oraz warunki powrotu*, Opole – Wrocław
- Kaczmarczyk P., Okólski M., (2005); *Migracje specjalistów wysokiej klasy w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, UKiE, Warszawa.
- Kawczyńska- Butrym (2009)*Migracje. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej Lublin
- Kozielska J., (2014) Młodzi polscy emigranci na globalnym rynku pracy. Migracyjne doświadczenia zawodowe w trzech perspektywach temporalnych [w:] Rynek – Społeczeństwo – Kultura | nr 4/2014 s 14-21
- Kozielska J., (2014), Migracyjne transnarodowe wsparcie społeczne. Kazus młodych polskich imigrantów zarobkowych [w:] *Studia Edukacyjne* 33/2014
- Kozielska J., (2014), Poakcesyjne migracje zarobkowe. Kontekst teoretyczno-empiryczny. Wsparcie społeczne. Wydawnictwo Naukowe UAM
- Melosik Z., (2005); *Młodzież a przemiany kultury współczesnej*, (w) Leppert, Melosik, Wojtasik (red). *Młodzież wobec (nie)gościnnej przyszłości*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP, Wrocław
- Okólski, Kaczmarczyk ,Tyrowicz. (2007) *Migracje niepełne. Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Biuletyn nr 2*. Warszawa.
- Okólski, M., (2009)*Polska jako aktor na europejskiej scenie migracyjnej* (w) *Współczesne migracje. Dylematy Europy i Polski.*, Ośrodek Badań nad Migracjami UW, Warszawa
- Szaban (2009), *Migracja powrotna w województwie dolnośląskim. Skala zjawiska, potencjał oraz pogłębiona charakterystyka powracających*, Kraków, dostępny na: <http://www.cds.krakow.pl/zalaczniki/179/Raport%20KDS.pdf>
- Warzywoda-Kruszyńska, Grotowska –Leder, (2006) *Nieformalne sieci wsparcia ludności żyjącej w biedzie*, artykuł dostępny na http://politykaspoeczna.ipiss.com.pl/ps_pdf_2006/ps_11_12/polityka11-12-11warzywoda-kruszynskajgrotowska-leder.pdf
- Weinar,(2002) *Reemigranci jako autorzy zmiany społecznej* (w) Iglicka, (red)*Migracje powrotne Polaków. Powroty sukcesu czy rozczarowania?* ISP, Warszawa